

Hillegte is de geschiedens ingegaan als de angstige. Maar ze had ook een roestloos man, die uitvoer oogachtte de weeromstandigheden. Foto's Familie Romijn-Fernhout

Adriana, de echtgenote van Jan Fernhout, kreeg 10 kinderen in een piepklein roefje.

Adri Romijn is in haar familie de vierde generatie in de binnenvaart. Misschien stopt het hier, want haar dochter heeft andere ambities. Foto Corine Nijenhuis

'Geen van die schippersvrouwen was bang, behalve Hilligte'

Bertha en Pieter keren voor hun 40-jarig huwelijk terug naar Stampersgat, waar ze elkaar hebben leren kennen tijdens de bietsencompagne.

VOETSPOREN Vier generaties schippersvrouwen aan het roer

Voor elke generatie is de binnenvaart anders

Door Corine Nijenhuis

Adri Romijn-Fernhout (46) is een schippersvrouw met een moeder, grootmoeders en overgrootmoeders in de vaart. Sommigen onder hen zijn aan boord grootgebracht, anderen aan de wal. Allemaal staan ze hun mannetje in het varend bestaan én daarbuiten. En voor elke generatie zagen de maatschappelijke omstandigheden er heel anders uit.

niet. Ze moest doorvaren tegen wil en dank, op aandringen van de familie. Pas toen haar zoons groot genoeg waren, ging ze van boord.

Trouwen
Ook Jan Fernhouts vrouw Adriana kwam van de wal. Ze woonde in Dordrecht, Jan was er geleerd als pontonnier. Het plan was te trouwen en aan de wal te gaan wonen. Het huis was al gehuurd, de meubels gekocht. Maar het werd oorlog en Jan trok zijn conclusies bij kocht, zo schrijft hij, 'een klein, lelijk sloopbootje waar bijna geen woning op was' voor 7000 gulden, om te gaan varen naar plekken waar wat te handelen en te scharren viel. Ook Adriana had weinig keuze, ze moest het smerende van de net aangeschafte melkbus direct weer van de hand doen, omdat er geen ruimte voor was op de sloopboot.

Bevalligen
Ruimtegebrek of niet: het schippersgezin breidde flink uit, drie van de 10 kinderen werden in de oorlog geboren. Die bevalligen aan boord waren niet altijd even gemakkelij. Adri's vader werd geboren zonder vrouw, in een gringdoot. Adriana klaagde niet: 'Ze was een klein wijfje, maar heel stoer. Ze kon al die kinderen goed aan. Als twee zusjes ruzie hadden, dan liet ze hen de ramen kappen. Eerste de binnenvaart, de ander de buitenvaart. Dan was de ruzie snel over.'

Ze was dan stoer, in het varen vond ze haar draai niet. Dat was niet erg, ze voeren altijd met personeel. Toch ging Adriana in 1953 aan de wal. Jan voer verder met personeel. Hij ging regelmatig naar zijn grote gezin, altijd per trein, want een rijbewijs heeft hij nooit gehaald. In tegenstelling tot Adriana, die was haar tijd flink vooruit. Adri's vader, Pieter Fernhout, ging op zijn 106 aan boord

van een van zijn vaders sloopboten. Hij trouwde in 1972 met Bertha en ze gingen varen op een Dordtmonder, met personeel. Hun kinderen gingen naar het schippersintermaat. Adri heeft daar nooit moeite mee gehad, intrinsie-deel ze ziet er de voorouders van. 'Schippersvrouwen zijn minder afhankelijk, sinds kinderen naar het intermaat gaan. Ze kunnen fulltime meedraaien in het bedrijf'. Haar moeder is een sprekend voorbeeld, al werkte Bertha al mee toen Adri nog een baby was. 'Op de Dordtmonder voer personeel mee, zo ging dat. Maar mijn ouders werden er gek van, de een na de ander liep weg. Dus besloten ze samen te gaan varen. Daar spraken de mensen toen schande van.'

Voor- of achterop
Samen varen betekent wel dat een van de twee naar voren moet om de touwtjes vast te maken. Adri's oma van moederszijde was niet goed ter been, dus die stond altijd achterop. Maar Bertha vond het makkelijker om voorop te staan, hoewel ze ook graag stuurde, al deed ze dat liever niet in het donker of op de lastige stukken. Adri zelf had weinig ervaring toen ze als schippersvrouw aan boord ging. 'Toen ik met mijn man ging varen, deed ik eerst vaak de touwtjes, maar toen ik zwanger was, mocht ik niet zwaar meer tillen. Dus toen was het, je leert het maar. En nu maakt het niet meer uit, ik vaar net zo makkelijk de shuis in als dat ik een trouwje vastmaak.'

Robbestevig
Toch zijn de verhoudingen tussen man en vrouw binnen het schippersleven nog steeds rolbetevig, vindt ze. 'Daar kunnen feministen vast wat van vinden, maar het is heel simpel als ik het ruim moet uitquiten met de slangen die daarvoor liggen, daar ben ik gewoon niet op gebouwd. Die niet is vaak uit praktisch oogpunt wie welk

werk doet. 'Vroeger was dat anders, toen had je personeel. Toen waren schippersvrouwen bezig met andere zaken, zij bakten het brood, kookten het eten, hadden de handen vol met maatschappelijke. Nu doe ik het wat goed in de Miede en ga een uur later 'na kijken'.

Relatie
Een schippershuwelijk is niet alleen een relatie, je hebt ook samen een bedrijf. 'Ik heb op het intermaat gezeten en op schippersboot. Ik had een heel klein veredijde. Toen ik 12 was ging ik naar het lyceum in Dordt. Daar zat een meisje vier ouders gingen scheiden. Ik had nog nooit van dat fenomeen gehoord. Dat gebeurde niet aan boord. Mijn vader zei wel eens: 'je moeder kan wel weglopen, maar dan zijn we allebei failliet'. Er zijn meer verschillen tussen vrouwen aan boord en die aan de wal. Adri noemt het vermogen om te incas-

seren. Schippersvrouwen gaan volgens haar makkelijker om met teleurstellingen. 'Ik hoorde dat ook van mijn moeder. Toen ze niet getrouwd was, wilde ze naar een trouwring van vrienden. Ze moesten ervoor naar Amsterdam varen. Mijn vader zei dat het overvrandig was, het weer was te slecht. Maar mijn moeder wilde per sé. Dus ze gingen. Door de storm heeft ze alle hoeken van

het schip gezien en niets van die bruloff. Daarna legde ze zich er verder bij neer, bij dingen die ze wilde maar die niet gingen.'

Opvoeden
Een nadeel van het varend bestaan is het intermaat. 'Dat je je kinderen moet wegbrengen. Hoorwel ouders er vaak meer last van hebben dan de kinderen zelf'. Adri is er rustiger over: 'Je kunt er een drama van maken, maar daar doe je niemand een plezier mee. Zeker je kinderen niet. En als je heel sec kijkt, dan zien wij onze kinderen vaker dan ouders met een fulltime baan aan de wal. Er is ook een groot verschil in de economische en maatschappelijke omstandigheden van de generaties voor de hare, vindt ze. 'Mijn overgrootmoeder verloor haar echtgenoot in de crisis van de jaren '30. Mijn ouders hebben de jaren '80 meegemaakt toen het in de binnenvaart heel slecht ging. Mijn opa's broer verdronk als jong, omdat hij zijn zoonje nasproong. Zijn wettelwe bleef zitten met een schip waar ze niets mee kon. Mijn overgrootmoeder van moederskant werd in de oorlog door 'friendly fire' aan boord van haar eigen schip gedood, voor de ogen van haar man. Wij, de huidige generatie, zijn eigenlijk met een gouden lepel in de mond geboren.'

Aan de wal
Nu gaan veel vrouwen aan de wal. De internaten lopen daardoor leeg. Dat is een luxe die schippers zich blijkbare kunnen permitteren. 'Mijn ouders konden zich niet veroorloven een huis aan de wal te hebben. Ik vind dat schippersvrouwen zich wel mogen realiseren dat we het contrast goed hebben'. Vier generaties schippersvrouwen. Vermoedelijk zal die lijn worden doorbroken. Adri's dochters voelen niets voor een leven als schipper. Matanza (13) is er stellig over: 'Ik wil liever wat anders doen. Ik vind het een beetje een lui beroep. Dat je maar in de stoel zit en een beetje heen en weer gaat. Adri moet eem lachen, voor haar is het goed zo. Haar dochters zijn vrij om zelf te kiezen wat ze met hun leven willen.

Adri is opgegroeit op een Dordtmonder. Ook haar moeder Bertha bracht haar jeugd door op een schip, al kwam haar moeder van een boerderij. 'Recht onder de kotten vandaan, zo naar boord'. Adri's familie aan moederszijde zat in de motorschepen, die van vaderszijde had sloopschepen en sloopboten. Aan beide kanten kwamen er schippersvrouwen van de wal. 'Maar ze waren geen van allen bang. Behalve dan Hilligte, mijn overgrootmoeder. Maar die had daar ook reden toe, haar man was een schipper die heel wat schepen verloor.'

Roekeloos
Dat weet Adri uit overlevering: haar grootvader Jan beschreef zijn vader Marten Fernhout als een schipper die altijd doorvoer, ook bij storm. 'T wel oft' zei Marten dan. Voor Hilligte zal het beangstigend zijn geweest stev van de storm in te moeten met een schip onder zeil en een man zonder ontzag voor de elementen. In 1914 zocht hun tjak Onderneming, vlak voor het Oost-Friese Gat, bij Schiermonnikoog. Het kwam in de Schuttevaer. 'Het

schip zit thans bijna gelijk met den bodem in het zand. De mast dabbert als een boot boven water. Het schip werd als verloren beschouwd. Veertien jaar later, in 1928 zocht hun sloopschip bij storm

Schippersvrouwen gaan makkelijker om met teleurstellingen

weer boven de haven van Gorinchem. Toen het werd gelicht brak het. Het duurde maanden voordat ze weer aan de reis konden. Gezonden schepen konden worden vervangen, maar dat gold niet voor de schipper. Hilligte verloor haar man een jaar later; zijn voet werd afgeknald door een staaldraad, hij overleed de daaropvolgende dag aan de infectie. Hilligte was pas 48 en veel keus had ze